

Speech Herdenking Birma Siam 2020 op Bronbeek

Herdenken, zien, proberen te ervaren, maar niet kunnen voelen.

November 2019 heb ik samen met mijn vader deelgenomen aan de Pelgrimsreis naar het Birma Siam spoor in Thailand, georganiseerd door de Stichting Herdenking Birma Siam Spoorweg. Met een groep van circa 30 man en begeleiding zijn wij het spoor gevolgd van onder andere mijn opa, oud Bronbeekbewoner Piet Peereboom. Niet eerder ben ik alleen samen met mijn vader op reis geweest en indirect was de reis dan ook een moment om elkaar eens op een andere manier te spreken en op onderzoek uit te gaan naar een gemeenschappelijke interesse: onze vader en opa, voor mijn vader zijn beste vriend en voor beiden een voorbeeld.

Ik kende mijn opa als een sterke man. Altijd fit, positief in het leven staand en trots op zijn verleden als militair. Als jong jongetje zag ik alleen de vele spullen die mijn opa had meegenomen uit Nederlands-Indië of die een link hadden met zijn verleden. Die zag ik vooral als mooie spullen en hierbij hoorde verder de Soto Ajam en de mooie verhalen. Hij had het altijd over grapjes die hij met zijn kameraden maakte, de Japanners die zij in de maling namen of de mooie natuur en de fijne mensen in Indië. Nimmer had ik enig idee van wat zich in deze mooie natuur, te midden van dit fijne land met de leuke grapjes allemaal heeft afgespeeld. Tot ik geschiedenis kreeg op de lagere school en ik langzaam de andere kant begon te ontdekken van het koloniale verleden en de rol van mijn opa als KNIL-militair. Hoewel het gros van de stof tijdens mijn schoolperiode zich richtte op de oorlog in Europa met Nazi-Duitsland werd er enigszins wat aandacht besteed aan Nederlands-Indië. Pas toen dit écht aan de orde kwam en ik in 2010 met Nederlands-Indië als examenthema aan de HAVO mijn examen mocht doen was mijn opa in mei 2008 helaas overleden, hier op Bronbeek. Juist op het moment dat de vragen naar boven kwamen was mijn opa daar niet meer om hem dit persoonlijk te vragen. Nou hield mijn vader uitgebreide documentatie bij over het verleden van zijn vader in Indië en had hij een groot deel van deze vragen nog wél kunnen stellen. Maar ook mijn vader heeft niet alles aan mijn opa kunnen vragen. Ook bij hem bleven vragen hangen. Uiteraard is hij op zoek gegaan, zijn we mijn opa blijven herdenken, maar het bleef bij:

Herdenken, zien, proberen te ervaren, maar niet kunnen voelen.

Dit herdenken hebben wij altijd trouw gedaan op Bronbeek waar mijn opa de laatste periode van zijn leven doorbracht, veelal in gezelschap van zijn jeugdliefde uit Indië, mijn tweede oma, Ilse. Mijn opa was altijd bezig met zijn Indië verleden en zag oma Ilse dan ook weer terug op één van de vele reünies. Met Ilse kon hij zijn Indië verleden delen en heeft hij nog 8 prachtige jaren mogen beleven. Ilse overleed in juli 2019 en is uitgestrooid bij het monument van de Jongenskampen, hier op Bronbeek. Op dat moment hadden wij de pelgrimsreis vanuit Bronbeek al geboekt. Dit kon geen toeval zijn en bevestigde onze missie om ter nagedachtenis van Piet en Ilse af te reizen naar het Thaise grensgebied om te kijken waar mijn opa te werk is gesteld als krijgsgevangene. In augustus ontmoetten wij het reisgezelschap en hoorden wij van eenieder hun motief om aan deze reis deel te nemen. Bijzonder vond ik het om te horen hoe weinig opa's, oma's, vaders, moeders, neven, nichten enz. zich hadden uitgesproken over hun Indië verleden. Bij velen bleek dit een verboden onderwerp aan tafel te zijn geweest. Iets dat tot aan de dood toe in de doofpot is gestopt. Dit bevestigde voor mij en mijn vader hoe waardevol en bijzonder het is geweest dat mijn opa hier wel zoveel over heeft verteld. De onzichtbare band tussen deze groep mensen die er door het Indië verleden van de dierbaren al was werd op Bronbeek bevestigd. Maar ook werd duidelijk hoe diep bij velen de pijn en het verdriet van het verleden van deze dierbaren nog altijd zit. Het had géén plek. Onbeantwoorde vragen. Géén besef. Géén gevoel. Voor een ieder:

Herdenken, zien, proberen te ervaren, maar niet kunnen voelen.

In november 2019 zijn wij vanaf Schiphol met het reisgezelschap onder leiding van een aantal bestuursleden van het SHBSS-bestuur vertrokken naar Thailand. In tegenstelling tot hoe mijn opa zijn tijd daar heeft doorgebracht, namen wij plaats in een prachtig resort met uitzicht op de beroemde River Kwai rivier, onze thuisbasis voor de komende dagen. Tijdens onze reis werden wij begeleid door Sir Rod Beattie en zijn rechterhanden Andrew en Terry, van het Thailand Birma Railway Centre. Aan het werk dat zij in Thailand hebben verricht om deze geschiedenis in leven te houden zou een speech op zich niet onverdienlijk zijn. Naar een inleiding van Andrew in het resort zijn wij vertrokken naar Wang Po. Een indrukwekkend stuk spoorweg. Ik vond dit meteen het meest aangrijpende stuk spoorweg van de trip en wil hier dan ook op inhaken. Het stuk spoorweg is pal gelegen langs de River Kwai waar een enorm stuk rots door de krijsgesvangenen is uitgehakt. Met een deel van de groep, zonder hoogtevrees, liepen wij gewapend met een koud blikje drinken over het spoor. Goed kijkend naar waar je je voet plaatste keek ik naar het mooie uitzicht en de meterslange spoorweg waarvan het einde niet direct zichtbaar was. Iedereen hield elkaar in de gaten en de hitte maakte dat ik mijn blikje drinken sneller op had dan dat ik de 350 meter over het stuk spoorlijn had afgelegd. Ik kon het mij niet voorstellen dat jonge mannen hier het leven hebben gelaten, afgebeeld zijn. Wat moet er door hun hoofden zijn gegaan? Was er voor hen ook een einde van het spoor? Een uitzicht? Hielden zij elkaar in de gaten of nam het overlevingsinstinct het hier over? Ik heb de wandeling over het Wang Po viaduct als enorm aangrijpend ervaren. Ter herdenking hebben wij in een uitgehakt grotje aan het viaduct een kaarsje aangestoken voor mijn opa. Maar mij inbeelden wat zich hier heeft afgespeeld kon ik niet.

Herdenken, zien, proberen te ervaren, maar de pijn niet kunnen voelen.

Na het Wang Po viaduct volgt er een indrukwekkende reis van enkele dagen langs het Birma Siam Spoor. Onder leiding van het TBRC-team zien we alle indrukwekkende punten van de spoorlijn en komt iedereen iets meer te weten over zijn of haar dierbaren. Naarmate de informatievoorziening groeit, groeit ook de band binnen onze groep. Waar de bezetter ruim 75 jaar geleden mensen vernederde en uit elkaar dreef komen nu mensen tot elkaar en wordt lief en leed met elkaar gedeeld. Ik zou hier uren kunnen vertellen over onze reis en alle indrukken die ik heb opgedaan, maar nimmer heb ik in Thailand het gevoel gehad dat ik heb kunnen voelen of ervaren wat mijn opa hier heeft moeten doormaken. De reis heeft me nog trotser gemaakt op hem dan ik al was en ik weet zeker dat hij ergens mee heeft gekeken en trots is dat wij deze reis, ik en mijn vader, samen hebben gemaakt. En ik weet zeker dat hij vandaag ook mee kijkt, op de dag dat mijn vader en ik vooral mijn opa, maar samen met hem alle slachtoffers van het oorlogsgeweld rondom het Birma Siam spoor herdenken. Op de laatste dag van de trip hebben wij op de begraafplaatsen van de gevallen krijsgesvangenen in Chung Kai en Kanchanaburi een herdenkingsdienst bijgewoond, speciaal voor onze groep georganiseerd. Waar iedereen zich tijdens onze reis sterk heeft gehouden nam de emotie hier soms de overhand. Mooi was het om te zien hoe iedereen na de dienst zijn of haar weg ging over de begraafplaats om in sommige gevallen een dierbare te zoeken en hier een bloem te leggen. Ook hier bleek weer hoe het verleden van eenieder de onderlinge band vandaag de dag sterkte. Iedereen zocht elkaar op en steunde elkaar. Zij hebben 75 jaar geleden gestreden voor de band die wij nu hebben. Daarom herdenken wij hen, omdat zij de pijn hebben gevoeld die wij niet meer kunnen voelen.

Herdenken, zien, proberen te ervaren, maar de pijn niet kunnen voelen.